

NEKOLIKO PODATAKA O RENESANSNOJ PALAČI SKOČIBUHA - BIZZARRO U DUBROVNIKU

FRANO KESTERČANEK

Dubrovačka kuća XVI. stoljeća postoji još i danas, a bila je često sa svim svojim građevnim i arhitektonskim elementima uzorom mnogim graditeljima kasnijih stoljeća.

Unutar gradskih zidina, u Pustijerni, na Prijekom, u Ulici između polača, pa u dubrovačkim predgrađima, selima i otocima, u Gružu, na Lapadu, u Rijeci dubrovačkoj, Slanome, Šipanu i drugdje, postoje još i danas palače, ljetnikovci i stambene kuće iz kasne renesanse. Gradске su kuće, većinom zbog skučenosti prostora, zidane u visinu na katove, dok se seoski jednospratni zamci i ljetnikovci odlikuju svojom prostranošću. Palače, građene iz tesanog kamena, većinom sa reprezentativnim ulaznim portalima, ornamentiranim prozorima i vijencima, pa visokim sobama i saločama, ukazuju i danas na djela dubrovačkih majstora Činkvečenta. Visokim zidovima opasani ljetnikovci, okruženi renesansnim vrtovima, ukrašeni kamenim stupovima s isklesanim podnožjem, postavljenim na niskim ogradama, pa s bunarima i drugom klesanom ornamentikom i danas su umjetnički spomenici vrtnе arhitekture XVI. stoljeća.

Najljepše arhitektonske i umjetničke objekte ostavila su u Dubrovniku tri pokoljenja iz obitelji Sagroevića, vrsnih pomoraca s otoka Šipana. Stjepo Sagroević zvan Krivonosević i njegovi potomci grade na Šipanu u stilu kasne renesanse rustikalni dvorac, koji učvršćuju obranbenom kulom i visokim zidovima. Sin Stjepa Sagroevića, Tomo Stjepović zvan Skočibuha gradi reprezentativnu palaču u Pustijerni, nedaleko »Gospe«, a njegov sin Vice dvorac u »Tri crkve«, uzoran primjer dubrovačke renesanse.

Osim ovih sačuvanih spomenika iz dubrovačke građevne prošlosti izrađenih po narudžbi Sagroevića-Skočibuhâ, sačuvani su u dubrovačkom državnom arhivu i mnogi ugovori s njihovim graditeljima, klesarima, tesarima, drvodjelicima, domaćih hrvatskih imena.

Iz mnoštva sakupljenih podataka o ovim spomenicima objavljujemo ovdje prvi put akte u vezi sa gradnjom palače u Pustijerni, kao

i neke podatke, koji upotpunjuju dosada objavljeno iz života Tome Stjepovića.

Stjepo Sagroević nadimkom Krivonosević praotac je pučke obitelji, koja je preko dvije stotine godina, od XV. do XVII. stoljeća, zauzimala vidno mjesto u pomorskom životu dubrovačkom i dala preko dvadesetak pomorskih kapetana, velikih trgovaca, kao i dva pisca.

Prema historičaru Serafinu Razziju (1531—1611) pomorski kapetan Stjepo Sagroević bio je starinom Hercegovac.¹ Iz pronađenog dokumenta u dubrovačkom državnom arhivu registriranog 9. 11. 1537. doznajemo, da je Stjepo umro 18. 3. 1537. i ostavio svojim sinovima Tomi, Franu i Marinu svoju veliku novosagrađenu kuću u Suđurđu na otoku Šipanu, zatim kuću u Pakljenom («la casa paterna posta in Zuppana sopra le terreno della chiesa di Sto Michele di Pachlina») i kuću u šipanskom polju zvanom Zagorje (Sagorghie), kraj kuće Mariina Vita Getaldića.²

Njegov sin Tomo Stjepović rođen je g. 1484. u Pakljenom, zvan je Skočibuha, a od Turaka Satribuha.³ Ovaj nadimak Skočibuha, nastao sigurno u šali, zadržao je Tomo kao svoje stalno prezime. Tako je nazvan i jedan obiteljski brod »Skočibuha«⁴ U Poljicima nedaleko Makarske postoji još i danas jedno selo tog imena,⁵ ali ga nismo mogli dovesti u vezu s Tomom Skočibuha.

Tomo je bio dugo godina pomorski kapetan, a zatim je vodio svoju veliku pomorskotrgovačku poslovnicu u Dubrovniku, gdje je sagradio i palaču, koja se još i danas smatra znamenitošću grada i jednom od najmonumentalnijih privatnih građevina starog Dubrovnika.

Iza Tomine smrti, u popisu njegova imetka, procijenjena je palača g. 1559. na 4.000 zlatnih dukata, a u siječnju g. 1585. nakon nekih dodatnih radova na 4.200 zl. dukata.

Prema ovom istom popisu, koji je nađen kao prilog računskoj knjizi njegova sina Vice, vrijedila je Tomina kuća s vrtom u Suđurđu 2.290 zl. dukata, dok su svi njegovi ostali šipanski posjedi u isto vrijeme procijenjeni na 6.500 zl. dukata.⁶

Zanimljiv je sada pronađen plan Suđurca sa svim njegovim kućama i susjedskim odnošajima, koji je vlastoručno nacrtao državni kancelar u kancelarijskoj knjizi od g. 1548. kao prilog zemljišnom sporazumu, a koji je sklopljen između Tome A. Krivonosevića i njegova susjeda Sigismunda J. Đurđevića.⁷

¹ Razzi S., *La storia di Raugia, Ragusa* 1903, str. 230—31.

² *Diversa Notariae* (Drž. arhiva u Dubrovniku) 105, 6—8'.

³ Cvjetković B., *Estetska oceanografija Dubrovnik* 1920, str. 78.

⁴ *Diversa Cancellariae* (Drž. arh. u Dubrovniku) 177, 116.

⁵ Smodlaka J., *Imena meštana na tlu Jugoslavije, Split* 1946, str. 42.

⁶ *Libro di Vincenzo di Tomaso de Steffano* (glavna knjiga od g. 1555—71), XIX, 7. a (Drž. arh. Dubrovnik) str. 183. Ovdje se nalazi na posebnom komadu papira zapisana vrijednost palače u Dubrovniku i posjeda na Šipanu.

⁷ *Libro di negozio del Vincenzo de Steffano, Dnevnik* od g. 1585—89. XIX 32. a, str. 1 (Drž. arh. u Dubrovniku).

⁷ D. C. 133, 116.

Tomo, čovjek pun radinosti i energije, nije ni posljednju godinu svoja života proveo u tišini i povučeniosti. Kako doznajemo iz jednog pisma dubrovačkog nadbiskupa Beccadellija, Tomo je otplovio u mjesecu svibnju g. 1559. u Italiju, načinivši 3. 5. posljednji dodatak svojoj oporuci. »Ovo će Vam pismo donijeti« — piše 3. 5. g. 1559. Beccadelli jakinskom guverneru Monsinjoru Pienzi — »Tomo Skočibuha, starac od 75 godina, vrlo ugledan brodovlasnik i moj prijatelj«. ⁸ Iza povratka kući Tomo je umro već 23. 9. 1559. ⁹

Iz njegove oporuke znademo, da je namro — među ostalim — palaču u Dubrovniku i kuću s vrtom u Sudurđu svojim sinovima Marinu, doktoru obaju prava († 29. 11. 1561.), i mlademu Vici († 26. 12. 1588.) nerazdjelno u obliku fideikomisnog naslijeđa time, da se taj obiteljski posjed nasljeđuje, dok bude nasljednika. ¹⁰

U Restićevoj ulici, u predjelu gradskom nekad zvanom Pustijerna u Dubrovniku, nalazi se palača Skočibuha-Bizzarro, umjetničko arhitektonsko djelo kasne renesance. Kako je ova palača i danas, nakon četrstotine godina, nepromijenjenog izgleda, koji su joj dali njeni graditelji sredinom XVI. stoljeća, to se ona s pravom ubraja među rijetke privatne građevine, koje su sačuvane u svojoj prvobitnoj zamisli.

Na ovoj građevini dali su izljeva i trajni dokaz svog rada i umjeća, pa ličnog i sigurnog ukusa uz arhitekta Antuna Padovanca, naši domaći zidari, klesari, i drvodjelci.

U dubrovačkom državnom arhivu sačuvani su ugovori o gradnji te palače između dubrovačkog pomorca Tome Stjepovića s nadimkom Skočibuha i graditelja Ivana Doriša iz Dubrovnika, kao i ugovori sklopljeni sa korčulanskim klesarima i kamenarima Josipom i Ivanom Andrijićem, Petrom Kršinićem, Matom i Ivanom Pavlovićem, zidarima Mihom Krivanićem i Krilom Ruskovićem, pa drvodjelicem Petrom Stonjaninom. Na temelju tih ugovora možemo pratiti gradnju palače od djelomičnog rušenja stare zgrade, izrade novih planova, do ponovne upotrebe starog kamena kod gradnje, klesanja prozora, renesansnih umivaonika (pila), i drugog kamenog namještaja, kamene krune za cisternu, kao i izrade stepenica sa balustradama i drugim kamenim ukrasima. U aktima nalazimo i razne sporove, koji su nastali za vrijeme same gradnje.

Palača Skočibuha-Bizzarro, kakva je danas, bila je u XVI. stoljeću koje dograđena, a koje prepravljena tako, da su arhitektu u mnogom pogledu bile vezane ruke. On nije mogao izraditi za zgradu nacrt kao za novogradnju, i tako dati uskom povezanošću zgradi harmoniju u svim njenim dijelovima. Skučenost prostora unutar zgrade, nekada građene po vertikalnoj koncepciji gotike, nije dopuštala harmo-

⁸ Torbarina J., Fragmenti iz neizdatih pisama Lodovika Beccadellija, Časopis »Dubrovnik« 1929, str. 333.

⁹ Libro — XIX. 7. a, str. 184.

¹⁰ Tadić J., Vice Stjepović-Skočibuha, Dubrovački portreti, Beograd 1948, str. 209. U zaštiti svojih staleških interesa vlastela su u stara vremena često osnivala fideikomise, fideikomise kod građanskih obitelji susrećemo rijetko.

nične razmjere visine prema širini, ni one prostranosti, kakve je zamišljala renesansa, a kakvi se savršeno očituju u istovremenim dvorcima obitelji Skočibuha izvan zidina gradskih. Unatoč tome građevina je ispunila monumentalnu zamisao, koja je riješila skućene prostorne mogućnosti tadašnjice. Već na prvi pogled zadivljuju slobodna koncepcija, pa harmonički odnosi u prostoru i razmjerima pročelja. Sklad i cjelina očituju se iz pročelja, na kome se kidaju ustaljena pravila srednjovjekovnog graditeljstva, da ustupe mjesto slobodnoj arhitekturi Činkvečenta.

Okrugli lukovi oko prozora trećeg sprata sa stupovima i balkonima, kamena pila i sjedala uz prozore, svodovi stubišta, kameni okviri vrata, ograde na stepenicama sa stupićima i pilastrima, unutrašnji razmještaj i dimenzije jednostavno i zgodno smještenih soba, daju građevini tipične karakteristike njena doba.

Skočibuhina zgrada je trospratna palača u stilu kasne renesanse s monumentalnom fasadom. U svakom katu su po četiri prozora. Prozorski okviri drugog i trećeg sprata su sa zabatima, stupovima i balkonima.

U prizemlju je portal ulaznih vrata sa zabatom i stupovima poput prozora u drugom spratu. Osim glavnog ulaza postoje još troja vrata s jednostavnim profiliranim kamenim portalima. Nad njima su niski, široki prozori za profiliranim okvirima, kroz koja ulazi svijetlo u stubište i spremišta. Na jednom od tih prozora vide se tragovi pregradnje. Sada je palača iznutra spojena sa susjednim kućama (negda Gradića i Kabužića) i čini jednu stambenu cjelinu. Kuća sa sjeverne strane, negda Sorkočevića, više ne postoji.

Unutrašnjost je palače djelomično sačuvana. Kućna vrata su od tvrdog drva sa starim željeznim okovima, bravama i zasunima. Ona se otvaraju pomoću spona i zasuna po potrebi potpuno ili djelomično. Ispod prizemlja je cisterna, starija od današnje zgrade.

U malenom predvorju nalazi se nad cisternom kameno krunište s bogato izrađenim pučkim grbom Skočibuha. Sreća u liku djevojke s prebačenim velom drži se za jedro, pod njom je nemirno more. Majstor je simbolički predočio smirenje pomorca Skočibuhe, poslije teškog i burnog mornarskog života. Krunište bunara je i s pobočne strane ukrašeno, tu se vide incijali T. S. (Tomo Stjepović-Skočibuha).

U trijemu, lijevo od ulaza je jednostavni kameni umivaonik (pilo) s jednom policom. U blizini su dvojna vrata, koja vode u dva kućna skladišta (spreme) pod svodovima stare prvotne Đurđevićeve kuće građene u XV. stoljeću.

Prizemlje i strmo stepenište visinom cijele zgrade nalazi se pod svodovima, s vidnim tragovima ostataka starijih zidova i prozora. Uz stepenice je kamena ograda sa stupićima i pilastrima. Ograda je profilirana s obje strane, pilastri su ukrašeni s lisnatim ornamentima. Na početku ograde u svakom spratu postavljen je po jedan kameni ukras u obliku velikog češera pinije.

Na ogradama stubišta (balustradama), što vode iz prizemlja u prvi sprat, otvorena je samo gornja polovica stupova, a donji dio ograde zatvoren je i ukrašen ažuriranim rozetama, kao i na balkonima trećeg kata.

U trijemu ispod visoko smještenog uskog malog prozora ugrađena su kamena sjedala (pižuli), česti primjerci sačuvanog kamenog pokućstva u starim dubrovačkim kućama.

U svakom katu su po tri sobe. Po srijedi je dvorana (saloća) s dva prozora, a s lijeve i s desne strane po jedna manja soba sa po jednim prozorom. U lijevoj sobi prvog sprata je bogato izrađen kasetirani drveni strop, ukrašen slikarijama u ulju i pozlati. U sredini stropa su naknadno (u XIX. stoljeću) naslikani grbovi obitelji Bizzarra-Ohmučevića-Grgurića-Ivelje. Stropovi ostalih dviju soba su posvođeni lukovima. U ostalim spratovima su na stropovima bojadisane grede, koje počivaju na kamenim zupcima, a uz neke prozore su kamena sjedala. Kasetiranih stropova osim ovog u palači Skočibuha-Bizzarro ima danas u Dubrovniku još samo u suburbanom dvorcu Skočibuha u »Tri crkve«, u palači Sorkočevića, danas biskupskoj palači, pa Kneževu dvoru. U Sorkočevićевой palači na Lapadu — danas Historijskom institutu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti — naslikani su u XVI. stoljeću strop i drvene grede u stilu renesanse.

Treći sprat palače dominira svojom visinom nad svim kućama u predjelu Karmenu, s kojega se otvara jedinstveni pogled na sjeverni i zapadni dio grada. U saloči trećeg sprata bio je nekada balatur, kojeg danas ovdje više nema. Balatur imaju još samo palače Skočibuhâ u predjelu »Tri crkve«, i na otoku Šipanu.

U sobu ispod balatura smjestio je početkom XIX. stoljeća književnik Ivan Bizzarro (1782—1833) biblioteku. U njoj su tada prema obliku prostorije bili izrađeni jednostavni bibliotečni ormari, koji ispunjuju dobrim djelom tri stijene. Dužinom glavnog zida nad ormarima nalazi se velika uljena jednobojna slika na platnu iz XIX. stoljeća, dekorativno plastičnog karaktera.^{10a}

U saloči trećeg sprata ugrađen je renesansni kameni umivaonik (pilo) preko tri metra visok. Na dnu je lavlja glava s dva maskerona, nad njima su dva do polovice kanelirana stupa s korintskim glavica-ma i s dvjema kamenim policama. Na vrhu pila postavljen je naknadno u XIX. stoljeću kameni grb obitelji Bizzarro s krunom.

Na hodnicima i u trijemu je pod pokriven četverouglastim ciglama, a djelomično raznobojnim glinenim pločicama.

U Državnom arhivu postoji, kako rekosmo, nekoliko podataka o gradnji palače.

Kada je g. 1549. Tomo Skočibuha u svojoj šezdesetoj godini odlučio, da se okući u Dubrovniku, opunomoćio je svog starog poslovnog

^{10a} Biblioteku Bizzarro-Ohmučević kupio je g. 1948. Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku, i ona se danas nalazi pohranjena u palači Sorkočevića na Lapadu.

druga, Frana Bogoevića — u čijoj je kući na Prijekomu stanovao — da mu kupi kuću u gradu. U tu svrhu kupljena je stara kuća Nika Đurđevića, koja se prema njegovoj oporuci prodavala. Nalazila se u Pustijerni, a bila je prema ugovoru od 30. 4. 1549. dugačka unutar zidova 27, a široka 11 i pol lakata. Imala je cisternu, a graničila je s istoka kućom Martolice Kabužića, i nasljednika Meda Đurđevića (danas u Ulici Baljivinoj), sa sjevera s kućom Jere Gradića, a s juga s onom nasljednika Ivana Sorkočevića. Kuća je kupljena za 1510 zl. dukata.¹¹

Iste godine naručuje Tomo Skočibuha nacрте za pročelje i pregradnju kupljene kuće. Ime vrsnog projektanta palače bilo je dosada nepoznato. Kritika je govorila o umjetničkim sposobnostima nepoznatih arhitekata i graditelja. Isticalo se, da način, kako je podijeljeno zidno platno na elemente arhitekturne plastike, odaje prvorazrednog projektanta.¹² Novim arhivskim nalazima utvrđena su sada imena arhitekata, graditelja i klesara ove palače.

G. 1549. zatražio je Tomo Skočibuha od vladinog građevnog projektanta Antuna Padovanca ili kako ga dubrovačka kancelarija naziva »Magister Antonius Patavinus, protho fabricarum domini Rhagusini« potrebne nacрте i odonda ga akti Skočibuhā stalno spominju u raznim ugovorima, koji su se sklapali između g. 1550.—1553.¹³

No Antun Padovanac nije bio samo nadzornik gradnja, već je bio i uvaženi stručnjak i obranik u građevinskim pitanjima i sporovima. Radio je i na naoružanju grada i brodova. On je bio stručnjak za lijevanje topova i bombarda. U kancelarijskim knjigama nalazimo, kako kod njeга naručuju brodovlasnici Jere Sorkočević, Vice Skočibuha, pa Miho Pracatović brodske topove i druge metalne predmete.¹⁴

Ime Antuna Padovanca našli smo sponemuto u kancelarijskim knjigama još g. 1561., kada je stanovao u kući Markuline, kćerke poznatog graditelja Petra Androvića, kraj crkve sv. Roka, te g. 1543., pa opet g. 1562., kada je i umro.¹⁵

Na temelju Antunova modela sklopio je 12. 3. 1550. u dubrovačkoj kancelariji graditelj Ivan Doriš (Johannes Dorissa) s Tomom ugovor o gradnji palače u Pustijerni. Doriš se obavezao, da će odmah pristupiti gradnji uz stalnu saradnju četvorice vrsnih zidara i ostalog potrebnog pomoćnog osoblja. U isto doba se obavezao, da će prije svega, od postojeće stare kuće, srušiti sve one zidove, koje mu naznači Tomo, a zatim da će neupotrebljiv srušeni materijal odstraniti sa gradnje. Iz građevine izvađeni neoštećeni isklesani materijal izručit će Tomi, a zatim će podesni kamen ponovo uzidati u građevinu.

¹¹ Mattei, Zibaldone II, 600, Franjevačka knjižnica u Dubrovniku. Lakat, dubrovačka mjera oko 50 cm.

¹² Tadić, *ibidem* str. 205, 213.

Dobrović N., *Dubrovački dvorci*, Beograd 1947, str. 19, 20.

¹³ D. C. 134, 241, 242 — D. C. 135, 202 — D. C. 137, 1 — D. C. 138, 100'.

¹⁴ D. N. 117, 4, 103' — D. C. 150, 3 — (Ugovori su iz g. 1563.—5).

¹⁵ D. C. 147, 133 — D. N. 107, 129 — D. C. 148, 22 (a tergo). — T. N. 42, 140.

Doriš se još obvezao, da će uzidati sve balkone, pa tako načiniti novo pročelje palači prema modelu načinjenom od protomagistra Antuna. Sav će kamen valjano žbukom povezati, sazidati sve potrebne i shodne zidove i svodove u kući, i naposljetku za valjanost svega izvedenog preuzet će jamstvo za idućih 30 godina.

Tomo se nasuprot obvezao, da će o svom trošku nabaviti potreban kamen, ukoliko starog kamenja ne bude dovoljno, te da će Dorišu platiti za zidanje onoliko, koliko je plaćao Marin Ž. Bunić, kad je g. 1548. gradió kuću u Ulici sv. Barbare. Zidove će plaćati 18 perpera po miljaru, a svodove 6 groša po kvadratnom laktu.¹⁶

Protomagister Antun nije međutim izradio samo model fasade, već i model za četiri monumentalna prozora trećeg sprata.¹⁷

Kad je g. 1553. zatečen u radu umro Doriš, ne svršivši posao, sporazumio se Tomo s njegovim sinom Josipom dana 3. 11. 1553. da će mjernik Nikola Nalješćković^{17a} izmjeriti sve sagrađene zidove i svodove. Iz vještačkog nalaza deponiranog u kancelariji 15. 11. i. g. saznajemo, da je Doriš izradio više na pročelju kuće, negoli na ostalim vanjskim i nutarnjim zidovima palače. Za procjenu radova obavljenih na zidovima i svodovima izabrale su stranke dvojicu zidarskih majstora Miha Krivaničića i Krila Ruskovića.¹⁸

Nakon ugovora sklopljenog s Ivanom Dorišem, učinio je Tomo ugovor s poznatim korčulanskim klesarom Josipom Andrijićem za izradu raznih klesarskih radova. Među ostalim i za četiri prozora »de optimo et perfecto laborario«, koji će se uzidati u treći sprat kuće.

I ako je Josip Andrijić morao posao dovršiti do konca mjeseca listopada 1551, te je u to ime primio na račun 27. 2. iste godine 68 zl. škuda i 1 groš, a 14. 7. ostatak od 57 škuda, ipak on ni nakon godine dana nije udovoljio obavezi. Kako su već prvim ugovorom bila predviđena dva obranička suca, to izabere 14. 5. 1552. Tomo »za volju mira, kako to dolikuje dobrim prijateljima, te da se izbjegnu suvišni parbeni troškovi« za svog obranika Franu Bogoevića, a Josip Andrijić protomagistra Antuna Padovanca, stime, da presude spor u roku od 15 dana.¹⁹

Malo dana zatim nenadno je umro obranik Frano Bogoević, dok se Josip Andrijić, već u visokim godinama, vratio u svoj rodni grad Korčulu, a da spor s Tomom nije dovršio. Izradu naručenih klesarskih

¹⁶ D. C. 134, 241, 242.

¹⁷ D. C. 135, 203'.

^{17a} Nikola Nalješćković rodio se u Dubrovniku početkom XVI. st., a umro je g. 1587. Pisao je poslanice, pjesme, maskerate, komedije i dramske ekloge. U komedijama je crtao savremeni društveni dubrovački život jednostavno, ali oštro. Bavio se trgovinom i gospodarstvom, a sada sam utvrdio, da je bio po zvanju mjernik (mensurator), koji se usput bavio matematikom i astronomijom.

¹⁸ D. C. 134, 241, 242 (Marginalia).

¹⁹ D. C. 135, 203' — D. C. 137, 2'.

radova preuzeo je sada od svog oca Josipa Andrijića njegov sin Ivan, koga spisi nazivaju »Giancho de Osippo«.^{19a}

Iza toga se Tomo Skočibuha i Ivan Andrijić sporazumješe, da će spor presuditi uz protomagistra Antuna drvodjelac Petar Stonjanin. Kako spor nije u određenom roku presuđen, stranke su sporazumno produžile rok do 3. 11., a zatim opet do 20. 12. 1552. Konačno dva dana prije isteka zadnjeg roka pristupili su obranici u kancelariju »koje su mjesto izabrali umjesto sudnice« i presudili, da je Ivan dužan uz jamstvo svoga i očevoг imetka vratiti Tomi 32 zl. škude u ime primljenog viška. Ujedno je još dužan da izradi o svom trošku sjedala (pižule) uz prozore, i kameno pilo u velikoj dvorani na trećem katu palače.^{20, 20a}

Sedam dana nakon ugovora sklopljenog s Ivanom Andrijićem obavezao se korčulanski kamenar Matko Pavlović, da će Tomi izraditi do konca mjeseca travnja iste godine 35 kamenih stepenica dugih 2 i 3/4 lakta, širokih 8, a visokih 4 i pol unča. Primit će po stepenici 13 groša, i odmah dobiva na račun 4 zl. škude.²¹ Kraj malog broja naručenih stepenica očito je, da je Tomo pri gradnji stubišta ostavio stare stepenice, koje su neobično uske i strme, te vode u prvi i drugi kat. Nove stepenice, koje su zbog skućenog prostora bile jednako uske kao i stare, uzidao je u treći kat, koji je cijeli novo nadograđen.

Iz kancelarijskih spisa međutim saznajemo, da naručene stepenice nije izradio klesar Matko Pavlović sam, već u društvu s Ivanom Pavlovićem. Kako Matko nije mogao u određenom roku sve naručene stepenice izručiti, obvezao se Ivan 7. 11. 1552., da će bez prigovora za mjesec dana izraditi preostale četiri stepenice i izručiti ih Tomi.²²

Dne 27. 2. 1552. obvezao se ugovorom korčulanski kamenar Petar Kršinić, da će Tomi u prizemlju njegove kuće, i to u samim spremištima, izraditi iz korčulanskog kamena, vadenog u kamenolomu Krmači, šest kamenica za ulje, koje će zatim zidarj uzidati. Rad je imao da dovrši do konca mjeseca srpnja. Kršinić je zakasnio izradom, tako da mu je Tomo isplatio tek 26. 8. iduće godine cjelokupnu svotu od 99 zl. škuda i 4 groša. Kamenice je prema sporazumu izmjerio mjernik Nikola Nalješković i utvrdio, da svih šest kamenica može primiti 4.074

^{19a} D. C. 165, 94 — D. C. 170, 115. Dubrovačka kancelarija daje Josipu Andrijiću i njegovu sinu Ivanu, u prvom gore spomenutom aktu naslov »Ser«, svakako znak osobitog priznanja. Njihova se kuća nalazila u ulici sv. Roka, na Garištu.

²⁰ D. C. 138, 100'.

^{20a} Rodoslovlje graditeljsko-klesarske obitelji Andrijića iz Korčule prvi je kod nas sastavio C. Fisković u svom djelu »Naši graditelji i klesari u 15. i 16. st u Dubrovniku«, i utvrdio, da su oni radili ne samo u Dubrovniku i Dalmaciji, već i u susjednoj Italiji. U istoj radnji je objavio, da je Josip Andrijić bio ne samo graditelj Spasa, Divone, već i raznih drugih javnih i privatnih zgrada u Dubrovniku.

²¹ D. C. 135, 209.

²² D. C. 137, 120.

stara ulja.²³ Očito je, da su kamenice takvih kapaciteta služile usklađivanju ulja, namijenjena prodaji na veliko, kojim se poslom — uz ostale svoje brodovlasničke i poljoprivredne poslove — bavio Tomo, otkada nije plovio morima.

Još je jedan velik posao pogodio isti klesar. Dne 23. 3. 1553. naručio je od njega Tomo ogradu (balustradu) za stubište sa stupovima i pilastrima. Kamena ploča, koja pokriva ogradu profilirana je — prema ugovoru — s obiju strana, a pilastri su ukrašeni listovima, kao i već spomenutim kamenim ukrasom u obliku češera. Za te balustrade pogodena je ista cijena, koja je plaćena za slične radove izvršene u kući Frana Lukarevića, na koje se pozivlje ugovor. Za dva kamena umivaonika (pila) tražio je Skočibuha istim ugovorom, da im budu uzorom pilā Marina Župana Bunića, a sve je to imalo biti gotovo do 15. 6. 1553., dakle u kratkom roku od 3 mjeseca. Po završetku rada isplaćeno je Petru — uračunavši ovdje još jedan rad na Šipanu — 31 zl. škuda i 9 groša.²⁴

Za vrijeme gradnje u Pustijerni došlo je dva puta do spora između Tome i njegovih sjevernih susjeda Mata i Pavla Gradića, pa susjede s istočne strane Kate Đurđevićeve.

U lipnju g. 1551 obavezaio se Tomo pred kancelarom Gradićima, da im zid, koji je ušao u njihov zračni i građevni prostor, ne će nikad smetati, da po volji podignu svoju kuću naviše, ako mu plate polovicu troškova podignutog zida.²⁵

Godine 1552. u mjesecu travnju prijavili su vlastima Kata Đurđevićeva i njen zaručnik Niko P. Gučetić, da je Tomo pri gradnji učinio neke rupe na njihovoj kući i cisterni, te su tražili, da se to kancelarijski utvrdi, da ne bi u budućnosti prejudiciralo njihovim pravima.²⁶

Tomo Skočibuha je palaču u Pustijerni ostavio g. 1559. svojim sinovima Marinu i Vici, a Vice je g. 1588. onoručno odredio, izumre li muško koljeno, da ga naslijede kćerke, odnosno njihovi potomci. Palača pređe smrću posljednjeg Vicina sina Tome g. 1644. u posjed obitelji Facenda, jer je Franica, kćerka Vice Skočibuha bila žena Ivana M. Facende.

U XVIII. stoljeću zgrada dode ženidbenim vezama u ruke Zuzorićeve obitelji. Kad se početkom XIX. stoljeća Nike, jedina kćerka Ivana L. Zuzorića, udala za Ivana Bizzarro, postade zgrada vlasništvo te obitelji, koja je i danas djelomično posjeduje.

Ovim dokumentarnim prinosom za palaču u Pustijerni iza »Gospa«, upoznali smo ne samo prilike vremena, u kojem je građena, već i njene graditelje, zidare, drvodjelce i njihove radionice. Oni su s ovim renesansnim spomenikom ostavili Dubrovniku i hrvatskoj kulturi dragocjene dokaze svojih sposobnih ruku i profinjenog ukusa.

²³ D. C. 190, 191'. Star je dubrovačka mjera nešto manja od 10 litara. Spomenute kamenice nalaze se još i danas u spremištima prizemlja kuće Skočibuha-Bizzarro.

²⁴ D. C. 137, 215, 215'.

²⁵ D. C. 136, 40.

²⁶ D. C. 136, 216.

R é s u m é

LE PALAIS RENAISSANCE SKOČIBUHA—BIZZARRO À DUBROVNIK

La maison ragusaine du XVIe siècle subsiste toujours. Parmi les édifices les plus marquants de ce genre, au point de vue architectural et artistique, ils faut mentionner ceux qui ont été construits pour trois générations de la famille Sagroević, navigateurs originaires de l'île de Šipan.

Dans ce travail, l'auteur s'est borné à étudier, sur les documents conservés aux Archives d'Etat de Dubrovnik, seulement la construction du palais de Pustjerna (1550—1553), tandis qu'il se propose de publier à une date ultérieure les documents concernant les édifices de la même famille à »Tri crkve« et dans l'île de Šipan.

Si le palais de Pustjerna, par sa façade caractéristique, a depuis longtemps déjà attiré l'attention des architectes et des historiens de l'art, on n'en a pas moins ignoré jusqu'ici tous les noms de ses constructeurs. L'auteur vient de constater que le projet de cet édifice est dû à Antonius de Padova, inspecteur des constructions d'Etat à Dubrovnik, grand expert dans les litiges qu'entraînaient les constructions, fondateur de canons et bombardes, officier de la confrérie de saint Roch et auteur du projet de construction de l'église du même nom.

La réalisation de son projet de construction du palais de Pustjerna fut confiée à l'entrepreneur Ivan Doriš, avec l'assistance de quatre maçons et de leur ouvriers. A pris part à cette construction aussi Josip Andrijić, architecte de la Renaissance, constructeur du palais de la »Dogana«, de l'église Saint-Sauveur et de diverses autres édifices de Dubrovnik, ainsi que son fils Ivan. Ont participé en outre à cette construction les tailleurs de pierre Petar Kršinić et Matko et Ivan Pavlović, alors que tout le travail était surveillé par le »promagister« Antonius de Padova et par le philosophe Nikola Nalješković. On a constaté que ce dernier était géomètre de profession.

Cette contribution documentaire met en lumière les efforts des architectes et tailleurs de pierre ragusains qui nous ont laissé, par ces monuments architectoniques ainsi que par bien d'autres, des preuves précieuses de leur talent et de leur capacité.